

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL V

Nr. 31

3 AUGUST 1924
KÖLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

In acest număr: După zece ani de Octavian Goga; Atunci..., poezie de Ion Gorun; Aniversarea războiului de Cezar Petrescu; Provincie de Vintilă Russu Șirianu; Dușmanul din noi înși-ne de Alexandru Hodoș; Controlul industriei de P. Nemoianu; Comunismul și țărâniea de G. M. Ivanov; Scrisori din Budapesta: Ungaria și conferința dela Praga de M. Rucăreanu; Gazeta rimată: Puncte... Puncte... de O mică virgulă; Însemnări: Centenarul lui Avram Iancu; Politică și fățarnicie; Casa copilăriei lui Eminescu; Democrația și Terente; Republicanii din Galați; Concordatul lui Albert; Cântecelul clipei; etc., etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIATA CUZA VODĂ NO. 16
ABONAMENTUL PE UN AN 300 LEI

Un exemplar 8 Lei

Țara Noastră

KULOZSVÁR MI. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

szám.

După zece ani

S'au împlinit acum zece ani, de când s'a deslănțuit cea mai întunecată dramă a umanității. Războiul de-o jumătate de deceniu, care-a schimbat continentul într'o uriașe casă mortuară, cu patimile și dărătările lui persistă ca o fâlfăire neagră peste capetele tuturor, ca o stăruitoare prăvălire surdă în psihologia generației noastre. Grozava maladie după descleștarea brațelor e perpetuată încă în cuget și în nervi, tresăririle ei se resimt în pulsul agitat de pretutindenii. Morții tot ne mai vorbesc din groapa lor proaspătă, chemările lor răscolesc instincte și pasiuni. Lumea e încă tot în mobilizare generală, și astfel nu e nici o mărare că acum, la aniversare, foștii combatanți, biruiți și biruitori, deopotrivă de nenorociți, examinează cu toții cursul tragediei și se opresc înaintea ei, ca în fața unei chinuitoare probleme de conștiință.

E rolul istoriografului de mâine să fixeze într'o formulă definitivă originea cataclismului. El va avea să descifreze conflictul de interese al încăierării universale, care-a dus la desnodământul fatal, să despice cauzele materiale și sufletești, și să lumineze în acest laboratoriu de forțe vulcanice, descărcate cu furie asupra bătrânului continent după o perioadă îndelungă de pacifism îndocrinat cu atâtea teorii umanitariste. Noi cei de astăzi suntem prea plini de viziunile tranșeelor, ne lipsește echilibrul moral, mirosim a sânge. Și mai este ceva care ne stânjenește în opera de analiză și de sinteză lămuritoare. E pagina noastră din epopeie, ecoul sbuciumului egoist care ne diferențiază și ne țintuiește locului. Frământarea dimprejur e prea sgomotoasă încă, impulsurile ei prea vii, ca să ne îngăduie scrutarea distanțelor mari.

Judecată subț acest raport al legitimelor revendicări proprii participarea românismului la marele război își găsește explicația normală. Principiul național care-a determinat toate așezările de stat în Europa modernă și-a cerut și pe solul nostru biruința lui. Poate dintre toți beligeranții, noi am avut justificarea cea mai firească, fiindcă pe acest petec de pământ întârziase mai mult istoria universală un act de reparație. Acum, la sfârșit de dramă, gândindu-ne la desfășurarea ei, după atâtea svârcoliri și peripeții, cântărind printr'o prizmă postumă mersul evenimentelor, totul ni se pare din punctul nostru de vedere logic și determinat de-o înlănțuire organică. Incheierea într'o unitate de stat a unui patrimoniu etnic e o axiomă curentă în analele omenirii. Era prea natural să se desprindă ca un fruct copt la o răscruce a evoluției. Gândiți-vă, câte sguđuiri au fost în toate părțile până s'a realizat, și faceți să vă treacă pe dinainte în fulgerul unei clipe tot convoiul de sacrificiați ai acestei lozince, pe pământul nostru fărâmițat subț atâtea stăpâniri vitrege. Este o groaznică risipire de energii, o flagelare neconținută a instinctului nostru de viață veacuri dearândul. Loviți în coaste de străini, striviți în colțul unde îndeplineam o misiune istorică, am jertfit generații de vieți pentru visata dreptate târzie. În afată de conștiința populară, rămasă în vremuri tulburi unica pavază a unui popor orfan, toată ideologia mișcării noastre de-un veac încoace e străbătută de fiorul unirii. Trecută dela cronica lui Neculce prin adăpostul chiliilor mânăstirești, svâcnind în revoltele țaranilor, hrănită de cărturari, visată de poeți și preparată de oameni politici, ideia n'a încetat niciodată să vibreze. Procesul nostru era deschis și aștepta sentința. Condamnați la un permanent războiu crâncen subț apăsarea legalității mincinoase, era indicat să alergăm la suprema jertfă în ziua cea dintâi care făcea să se întrezărească izbânda.

Regatul României de ieri avea rolul de răspundere al corpului integral încătușat în alte părți. De aceea, deodată cu declararea conflagrației generale sentimentul unanim al maselor noastre, de pretutindeni a avut o intuiție limpede a situației. Din primul moment când a început să curgă sânge românesc pe-un câmp de bătaie, întregul organism național a intrat în război. Tot cea urmat mai târziu, după acest unanim act de tresărire spontană, e calcul și rațiune care s'au desfășurat purtând peceta oamenilor de conducere. La acest capitol sunt de sigur multe de zis, esența problemei însă rămâne clară la vederea tuturor.

* * *

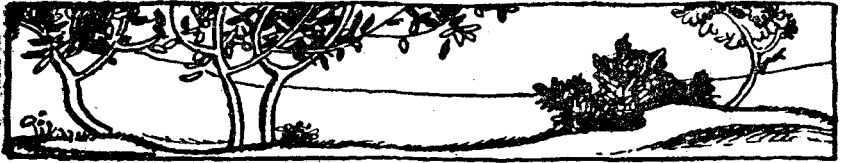
Iată de ce astăzi, în mijlocul viforului universal, neamul românesc își are baza lui solidă, și ideia noastră de stat perfectă ei legitimare. La zece ani după ce s'a aprins prima scânteie, omenirea se sbate pe urma unui val de nebulie, care s'a rostogolit pe toată suprafața globului. Ruinele dezastrului nu s'au măturat încă, prăpăstiile sunt tot deschise. O fierbere vulcanică hrănește neastămpărul și pregătește surprize. Inconjurați de văltoare, noi ca neam nu avem să ne repro-

șăm o știrbire a ordinii morale. Ne găsim în continuitatea normală a istoriei și-am fost executorii unui testament ancestral. Acest adevăr trebuie să ne pătrundă și pe noi și pe dușmanii de ieri. Călăuziți de el vom merge mai departe. Viitorul poate să ne rezerve încă destule amărăciuni, ca părtași ai aceluiași destine, pe care le hotărăște solidaritatea umană. Ori-care va fi însă alvia frământării generale de mâine, noi vom participa la ea înarmați cu această concepție a integralității naționale, de care nici o putere nu ne va mai putea despărți.

Cu această mângâiere privim înapoi la crucile din cimitir și cu acest razim sufletesc suntem gata să apărăm o cucerire îndreptățită.

OCTAVIAN GOGA

ATUNCI...

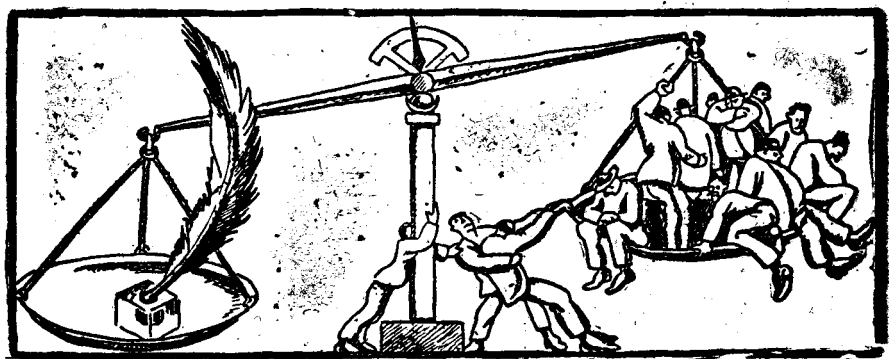
Când clopotele s'or porni
Plângând îndelungat
Și toată valea va vui
De glasul legănat,
Și vor vui în vânt vibrări,
Ecouri răscolind,
Și vor răspunde la chemări,
Jeluiitori venind,
Amici și frați îndepărtați,
Și-oi stă încriment, —
Voi totuși nu mă îngropați,
Căci poate n'am murit.

Și dacă'n urmă s'or porni
Mânil din cer aprinse,
Amarnic îmi vor biciul
Tăriile încinse,
Și vor cădea în bubuit
Svâcnind, săgeți de sus,
S'or răsună nemiluit
Și tot va fi răpus,
Copaci troznind în vaer greu
Și ziduri în ruină,

Umplând văzduhu'n jurul meu
De sgomot și lumină, —
O, nici atunci nu mă 'ngropați,
Oricât oi stă 'mpietrit,
Mai așteptați, mai așteptați,
Căci poate n'am murit.

Ci dacă te-i apropiă
Ca'n vremea cea dintâi,
Cu ochii plânși te-i așeză
Ușor la căpătâi,
Și 'ncetinel, cu trupul frânt,
Asupra mea plecat,
Din buze albe un cuvânt
Șopti-vei tremurat, —
Și dacă tot nu voi clipi
Și nu se va deschide
Privirea mea spre a zîmbi
Și inima-mi spre-a rîde, —
Să n'așteptați alte porunci,
Alt semn și alt cuvânt, —
Aprindeți rugul meu atunci
Și 'mi dați cenușa 'n vânt.

ION GORUN

Aniversarea războiului

Era sfârșit de Iulie, după numărătoarea ortodoxă, în nouă sute paisprezece.

O plajă și marea calmă. Albastrul ca floarea de in, spintecat de dâre lungi, luminoase și lucii — cărările unei rătăcitoare corăbii nevăzute. În fund, orizontul curb. Sbor de pescăruși în salbe. În nisipul încins de arșiță, patru tineri abia eșiți din adolescență își arămeau epiderma, și odată cu pudra sifidie a scoicilor vânturată între degete, vânturau și legile lumii. Li adunase întâmplarea din unghere depărtate de țară. Învătau să se cunoască, întrebându-se despre cunoașterile vieții. Și viața părea tinereții lor divină și superbă. O! cum se cuvenea trăit cu nesașiul acest dar fără seamăn...

Singura femeie dintre dâșii, copilă încă: trup pietros și elastic în tricoul de mătase, ochii de peruzea și păr în spicul grâului, ascuns în boneta albastră de cauciuc, deschisese o carte mică, cu scoarțele flexibile de piele: Catrenele lui Omar Khayyam. Și ne citise:

*„Înainte de tine și de mine, au mai fost zile și nopți,
 „Și cerul multă vreme încă, s'a mai învățit împrejură-i
 „Pune cu milă piciorul pe pământ,
 „Căci țărna aceasta era poate ochiul ager al unui adolescent“.*

De acolo, gândurile noastre alunecaseră la dialogurile lui Platon despre nemurire, în cartea unde vorbește Phedon. Volumul se decolorase purtat, în soare; dintre file se scuturau fire de nisip și de alge. Seninătatea lui Socrate față de moarte ne cucerise de mult, și dacă în clipa aceea ar fi apărut corabia din Delos în zarea rotunzită a mării, însemnând astfel ultima seară a vieții, cupa de cucută am fi sorbit-o laolaltă, fără tresărire, fiindcă moartea nu ne părea atunci decât deslegarea sufletului de trup pieritor în nemurirea cea veșnică. (Tinerețea

cea dintâi, știe numai ca să împace paradoxal, frenetica sete a vieții cu obsesia neantului). Pe urmă, unul dintre noi făcuse apologia veacului minunat în care trăim. Cu ce suflet și cu ce viziune a planetei transfigurată de născocirile omului!

În glasul însuflețit învia ritmul motoarelor de uzină, pulsația automobilelor și tictacul expresurilor, geamătul frânelor patinând în gări necunoscute, luminate nocturn de semnele multicolore, afișele zidurilor, tristețea muzeelor cu rămășițe mitologice, forfota porturilor de unde pornesc pacheboturi spre țarmuri misterioase și toride, mirosul de gudron, benzină și ulei, înfățișarea nouă, veșnic primentă și stranie a continentelor, — se perinda înaintea noastră amețitor și învățam să-i aflăm poezia. Orașe industriale și somnoroase cetăți provinciale, rețele de fire electrice învelind planeta într'un painjenis de oțel, mașini de sburat, de alergat și de plutit, laboratorii unde genii ignorate captează elementele firei, biblioteci uriașe unde s'a adunat în rafturi de stejar cugetarea veacurilor, arcade de poduri peste fluvii și viaducte aeriene peste stâncile abisurilor, tumultuoase piețe înconjurată de șgărie-nori, tuneluri sfredelite în granit și hoteluri „Terminus“ cu o mie de camere, drame industriale și simfonia metalică a mașinismului, peisagii adormite tresărind brusc în lumina farurilor de automobil, privești surprinse neașteptat la o curbă, niciodată până atunci întâlnite și niciodată după aceea revăzute, dela fereastra acceleratului, întruniri publice și săli de concert, gazete și fapte diverse, profeții și interviewuri, lampioane electrice și filme rulând expediții în codrii Congolui, antenele stațiilor de telegrafie fără fir și șantiere cu o mie de lucrători, transatlantice rapide și transiberiene străbătând albe pustiuri glaciale și ninse; toate amănuntele cotidiene care stau scrise în pagina gazetei din fiecare zi și rezumă ecoul vieții noastre contemporane, cu dramele și eroismele, cu neastâmpărul și însetarea civilizației noastre nesățioase și neodihnite, apăreau în cuvintele celui mai tânăr dintre noi ca într'un strigăt orgolios al veacului. Eram copii acestei civilizații, și de tot ce omul cucerise până atunci și mai avea să cucerească încă, ne aflam mândri și în mândria noastră străbătea înduioșare pentru *număr*, pentru sutele de milioane de locuitori ai sferei, care din frământarea, pasiunile, ambițiile, foamea, suferințele, gemătul și truda lor de furnici microscopice, urzeau această minune a tuturor minunilor, într'un planet care din Sirius va fi părând o palidă și înghețată stea.

Când prietenul a tăcut, ochii tuturor au rămas gânditori în zare, unde o pânză de barcă tremura albă. În liniștea nemărginită și albastră ca o desmierdare ochilor, nici o presimțire de vânt nu încrețea luciul; în bucuria noastră de a trăi nici o presimțire nu înfiora sângele nostru cald, bătând ritmic în supapele inimei, ca într'un mecanism tânăr, precis și etern.

Atunci, unul a desfăcut din nisip ziarul pe care nu simțiam nevoie să-l răsfoim. Cum a sărit în picioare! Cum am sărit toți.

Așadar începea războiul. Era numai preludiul, după cele două pocnituri de revolver seci, ale lui Garilo Princip, elev în clasa opta liceală. Nu știam ce va fi, ce putea fi. Nu puteam bănui mii de

kilometri de tranșee, milioanele de morți, anii îndelungi de întunecare, orașele prăbușite, imperiile căzute, neamurile răsculate, triburi sălbatece aduse să lupte pe câmpurile Europei, uciderea sistematică, mașinile nebunești, moartea instalată la capătul generațiilor să le primească cu un necurmat clănțanit de mitralieră, planeta răsucindu-se în spații într'un spasm de ucidere și de peire, așa cum a voit, mai mult decât a voit apocalipsul, mai îngrozitor de științific de cum au prevăzut anticipațiile lui Wells, Jules Verne, Căpitanul Daurit. Era pentru cei patru tineri hrăniți cu învățătura cărților, numai *răsboiul* cu fanioane, drapel, șarje și atacuri de batalioane, așa cum n'-l învățaseră cărțile de până atunci, și era îndestul atât ca să ne cutremure.

De ce presimțire însă cuprinsă, copila cu catrenele lui Omar Khayyam și-a strivit între pleoape lacrimile?

„Pune cu milă piciorul pe pământ,

„Căci fără aceasta era poate ochiul ager al unui adolescent“.

Și ce instinctivă milă de propriul nostru destin, ne-a strâns alături pe toți patru, ca în fața unei nenorociri?

Firește, am descoperit îndată un rost binecuvântat — o consolare — uciderii care începea.

Răsboiul avea să dea civilizației materialiste un reazăm etic, o metafizică. Avea să fie purificarea noastră prin suferință. Ne închiugiam tot aparatul vast al continentelor, adunându-și puterile risipite pentru această încercare din urmă, după care omenirea va ieși primenită, generoasă, întărită.

Acelaș, mai tânăr dintre toți, evocă aparatele de telegrafie fără fir împrăștiind declarația de războiu de-a curmezișul oceanelor, vapoarele adunându-se precipitat către porturi, trenuri militare pornind în urale către frontiere, magazii de echipamente deschizându-și lăzile și depozite de muniții desfăcând cutiile cu gloanțe de alamă, rânduite exact, ca jucăriile de dar unui copil pentru pomul de Crăciun. Evocă ordinele de mobilizare și proclamațiile afișate pe ziduri, oamenii părăsind uzinele, bibliotecile și laboratoriile, munca de fiecare zi, mamele și copiii, casele pașnice și ogoarele cu snopi netreerați, grăbind către câmpurile de luptă, fiindcă de acolo avea să vină începutul marilor dreptăți, ispășirea tuturor păcatelor de care suferă această civilizație, mai adineori preamărită, și vindecarea suferințelor ce-au împiedicat-o până acum să fie deopotrivă de generoasă pentru toți și să aducă sufletului odihna, pe care confortul, viteza, știința, mașina, le-au adus trupului. Ertă răsboiului toate cruzimile viitoare și probabile, fiindcă numai cu prețul lor omul avea să-și găsească și un echilibru sufletesc clătinat, și vieții un sens etic, de mult pierdut. Cu cât avea să fie mai necruțător, cu atât izbăvirea trebuia să vină mai desăvârșită. Era începutul unei alte epoci, cum au fost începuturile erelor geologice, după marile cutremure, scufundări și perioade de prefacere ale scoarței, climei și așezărilor de oceane.

Nu puteam ști spăimântătorul sfârșit. Omul târându-se în noroiul șanțurilor, în sloată și vermină, ucigând nevăzut și ucis de aparate nevăzute, de gazuri năbușitoare, ars de flăcări, îngropat de mine, viață

de soboli, de țărâitoare, de oameni ai cavernelor. Catedrale și muzee surpate de obuze. Copiii secerăți de mitraliere. Patru ani de foame, de eroism obscur, de lășițate și de desnădăjduire. Cincisprezece milioane din toți oamenii aveau mai tânăr, mai viguros și mai brav, pierdute pentru totdeauna, îngropate în cimitire fără nume, omul tiranizat și ucis de propriile lui mașini născocite. Profitorii și averile fabuloase adunate în dosul fronturilor, nedreptățile mai adânc săpate, pacea care nu e pace și sfârșitul care e abia un început. Acestea nu le puteam ști, și tinerețea noastră privind dincolo de timp, închipuind în candoarea juvenilă războiul ca o cavalezăscă încrucisare de arme între nobili cruciați, credea să vadă dincolo de zarea fumegoasă, o lumină nouă și străvezie, o auroră limpede cum n'a fost niciodată, peste o omenire primentă cum nici o utopie n'a visat-o cândva.

Dar tovarășa dintre noi nu asculta. Cu obrații prinși în pumnii mici privea printr'o pânză de lacrimi întinderea neclintită a mării. Un colț din maieul de mătase ridicat, lăsa să se vadă dincolo de pielea bronzată, o fâșie de piele albă, sedefie și intimă. Când s'a ridicat, desgropând trupul elastic din învelișul de nisip alb, ne-am înțeles din ochi, cu o îngăduitoare compătimire: — „ce putea înțelege o femeie, din frumusețea bărbătească a războiului“? Și am rămas tăcuți, până ne-a împresurat noaptea, pe țărmul mării atât de calme, ca și cum nimic plin de înfricoșare n'ar fi început să se deslănțue undeva, dincolo de cuprinsul ochilor. Ne-am gândit la miile și miile de adolescenți ca noi, cu nume necunoscute, din țări necunoscute, cu vieți necunoscute, care într'acea clipă, pretutindeni risipiți pe continente, stăteau înfiorați de aceleași gânduri ca ale noastre; frați depărtați, frați necunoscuți, frați poate urșiți morții mâine, frați către care ni se întindeau înduioșate mâini nevăzute într'o îmbrățișare de milă, pentru destinul nostru comun:

„Pune cu milă piciorul pe pământ,

„Căci țărna aceasta a fost poate ochiul ager al unui adolescent“.

* * *

Pe același nisip, la același țărm, după zece ani, rămân — de ce? — neclintit și singur. Întâmplarea a făcut să regăsesc în vraful de cărți, târât aci, același Phedon de atunci. Dar cine să reia întrebările lui Cebes, Limias și Criton? Cine să lege firul rupt? Cine să mai grăiască însuflețit despre minunile timpului mai departe împinse: avioanele cu interiorul cabinelor capitonat asemeni unui buduoar de femei, razele misterioase careucid și aprind, dreagnouturile gigante, aparatele minuscule cu care poți asculta într'acelaș ceas un concert dela Opera din New York și discursul lui Troțki la Moscova, înconjurul lumii în câteva săptămâni, semnalele nocturne ale stațiilor de navigație aeriană, automobilele cu îndoită viteză, înfrigurarea precipitată a unei civilizații deslănțuite fără să știe încotro, ori unde, numai să gonească mai repede, încă mai repede? Cel mai tânăr dintre noi acel care iubea aceste minuni atâta, zace sub paltin, la Cașin.

Ori ce s'ar întâmpla, dumnezeesc și fără seamăn, nu-l mai poate mișca, acolo unde nici o tristețe și nici bucurie nu este. Celalalt, pierdut fără nume; pumn de oase albe în cine știe ce groapă comună. Din lumina atâtor ochi cresc rădăcini de scafeți și fire de glamine: „pune cu milă piciorul în pământ, căci țărna aceasta a fost ochiul ager al unui adolescent“. Iar femeia dintre noi, poate e moartă, poate e fericită, poate a uitat tot, ori poate mai răsfoiește încă, în vre-un melancolic asfințit cărțurliă cu scoarțele flexibile: catrenele lui Omar Khayyam, Cine mai poate ști? Totul e îndepărtat. Tot de prisos.

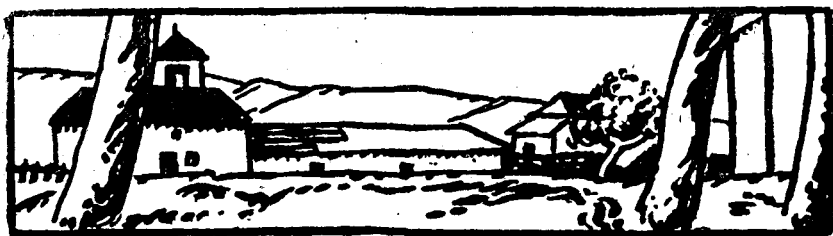
Dar marea e calmă ca și cum nimic nu ar fi trecut, nimic înfricoșat și fără sens; calmă și cu largi raze luminoase pe luciul albastru — cărările aceleiași rătăcitoare corăbii nevăzute.

Când deschid cartea lui Platon, dintre file se scutură nisipul și algele de acum zece ani. De ce însă cerul e atât de deșert și noaptea care vine, atât de pustie?

Atât de pustie...

CEZAR PETRESCU

Provincie

În cerdac mi-am așezat bine trupul în brațele primitoare ale scaunului larg de paie împletită și aștept, cu pașnică mulțumire, răsăritul lunii.

Din grădiniță, busuiocul își șoptește mireasma proaspătă, ca pe un cuvânt bun. În vale, Bistrița îngână tainic foșnit de pădure, de sus pădurea îngână, șters, șopot de ape.

Acestea vor fi părănd banale și naive văzute prin prizma magazranului dela Capșa, dar când, după atâtea luni de prizonierat între anticamere sudoase de minister, fum și înbăcseală de cafeana, exalări astmatice de asfalt fierț și miasme înecăcioase de canale înfundate, te pomenești ca svârlit de o milostivă baghetă magică în frăgezimea răcoroasă și parfumată a acestei seri de provincie muntoasă, cu luna cățărată în brazi și oglindită în coamele de argint ale Bistriței, clipa capătă un alt, cu totul alt preț...

Greeri ciripesc în ierburi, o adiere amară de nuc trece grăbit, un cocoș, departe, visează un cucurigu molatec...

Fericiri simple îmi învăluiesc trupul, pătrund în suflet.

Îmi spun cu mediocră hotărâre: am să scriu o poezie.

Dar nu sunt încă destul de cinstit ca să nu-mi fie rușine de această pornire.

Mai „serios“, prind a-mi recapitula ziua în calmul serii, și gânduri ce nu-mi par lipsite de temei, se leagă pe nesimțite.

* * *

Dimineața am ieșit „în centru“.

Pe trotuarul străzii principale mă lovesc, nas în nas, cu... un bou și două vaci.

Siguranța cu care domniile lor pășesc, mă intimidează. Le fac loc politicos și sunt gata să-mi scot pălăria. Puțin aiurit, privesc în jur: românul care le mână discută amical cu băcanul din colț, iar măciuca de cauciuc, scandalizată și teribilă a sergentului, nu se vede nicăeri.

În timp ce mă apropii, sosește și un domn, frumos îmbrăcat, care dă mâna cu țăranul.

Curios, ascult discret, privind în altă parte: domnul e unul din avocații de frunte ai târgului, cu care românul sfârșește prietenește consultația, la un pahar cu bere. Pe urmă își strâng mâna, și țăranul surâzând, pornește după boul și vacile care au coborât cuminte spre drumul mare.

Mă gândesc la antagonismul, îngâmfat dintr'o parte și dârz din cealaltă, dintre oraș și sat. Apoi, la prietenia firească și cinstită pe care mi-o desvăluie scena depe strada principală a acestui târg moldovenesc.

Târgul e un fel de salon al satului. Amândouă sunt odăi ale aceleași clădiri sufletești.

Îmi reiau hoinăreala. De data asta, întâlnesc un camarad de răsboiu.

Ne salutăm, eu cald dar cu oarecare aer protector de personajul frământat în viața importantă a metropolei, el cu bucurie naturală.

— Eii, ce plăcere, ce plăcere. Stai mai mult? Bravo! Te citesc mereu și cu mândrie. Îmi pare rău, că n'am putut veni să-ți văd piesa.

Construiesc o frază modestă (în fond sunt măgulit). Din două vorbe aflu că e... director de bancă! Titlul îmi impune, desigur, totuși nu-mi pot reține întrebarea:

— Bine dragă, ai făcut dreptul la Paris, ai avere, și te mulțumești să stai în acest orașel?

Sincer mirat de mirarea mea, îmi răspunde simplu:

— Îmi place *la mine*. Vrai să fac ca Tony — îl știi cel din bateria întâia — care s'a „lansat“, mă rog, la București? Când a plecat se lăuda că-i „face Marți“, pe toți. Acu scrie că se întoarce. Acolo nici dracu nu-l bagă în seamă.

Mi-a închis gura.

* * *

De-acum am un mentor, plăcut și priceput. Dăm o raită pe munte (de unde dai cu piatra până'n mijlocul orașului). La vremea aperitivului, întâlnim pe primar, tânăr, franc, nervos și deștept, și pe avocatul de frunte care dăduse consultație românului. E vioiu foarte, distins ca un occidental, dar cald și drăguț ca un provincial. Mai găsim acolo doi-trei „boieri“ mai în vârstă, boieri adevărați, al căror gest și vorbă aduc aminte de alte timpuri. Mai e un tânăr avocat, tot băiat de „boier“, delicat cu o domnișoară și bine legat ca un ostaș.

După cele de rigoare, discuția urmează animată. La un moment, primarul mă întreabă cu așteptări de sancțiune în ton, ca și cum aș fi cel puțin ministru de Interne:

— Apoi bine, domnule, ce faceți cu X (e vorba de un personaj al vieții publice), băgați-l la dubă, domnule!

Unul dintre bătrâni se asociază:

— Trebuie scos în piață și ucis cu pietre!

Incurcat, îmi dau o contență, surâzând cu înțeles:

— Deocamdată nu se poate, sunt chestiuni mari de culise politice, în joc rațiuni înalte.

Cu toții se privesc auriți: nu înțeleg o iotă. Incerc o explicație intrând într-o serie de sofisme întortochiate. Sunt mai puțin înțeles, și bătrânul „boier“ încheie:

— Domnule, au ieste, au nu ieste ticălos?

— Este.

— Apoi bine dacă ieste, atunci ca un ticălos să fie hulit.

Ei nu cunosc decât linia dreaptă, una și bună, și la asta cu subtilități nu pot răspunde.

În timp ce-mi beau pelinul și schimb câteva vorbe cu avocatul, se ridică din nou glasuri:

— Auzi șnapanul, auzi speculantul! la să ni-l aranjezi cum îți mai bine, Nicule (se adresează un „boier“ primarului).

— L'am aranjat încă de eri: nu mai scoate o hârtie dela noi, măcar de-ar veni cu tata Noel!

E vorba, pur și simplu, de un negustor care a îndrăznit să tulbure armonia familiară dintre negoțul și cetățenii târgului, vânzând zahărul cu 50 de bani mai scump decât ceilalți.

La 12 și jumătate toată lumea pornește spre casă: ceasul familiei e sfânt.

Privesc tot grupul: toți au privirea limpede ca și aerul pe care-l respiră, bătrânii se țin drept, iar tinerii cuviincios.

Cum pășesc alături de ei, încet, se naște în mine simțământul nei lumi pe care o credeam dusă.

* * *

După amiază sunt poftit la avocatul nostru.

Intrăm într-o casă mică, delicioasă, și curată ca un stup.

Între pereții proaspeți ca o cămașă scrobită, adie un miros fin de caise puse la soare.

Soția avocatului e drăguță ca și el, primitoare ca întreaga casă.

Avocatul, fiu al unuia din marii înaintași ai organizării noastre culturale și sociale, posedă o sumă de hârtii și documente pe care mi le descopere cu gravă evlavie familială, iar eu le cercetez cu evlavie pasionată a șoarecului de bibliotecă.

În salon sunt adunați câțiva dintre „boierii“ pe cari i-am cunoscut, cucoane cu preacurată ținută de corectitudine prietenească și domnișoare sfioase. Doamna casei sună pentru dulceți, și la întrebarea servitoarei care propune pe cea de vișine, dânsa răspunde aproape cu indignare:

— Di zarzari, Marie, di zarzari!

Am înțeles că a trata oaspele cu ultima trufandă este o onoare sacrosantă pentru dânsa.

Privesc cu mulțumire senină coconetul cu trăsături distinse, mâni mici și graiul familiar.

În cursul conversației, una din doamne aruncă o privire încrun-

tată fiicei dumisale al cărui foarte sfios decolteu alunecase puțin mai într-o parte decât e de rigoare. Domnișoara și-l îndreaptă, și roșește.

Fără voie am gândit la muscal, la calea Victoriei și la unele pulpe, cu ciorapi de mătase...

Se vorbește și de una și de alta. Istorii vechi, din prima tinerețe a mamelor, întâmplări fragede „*vieux temps*“. Anecdote copilărești de pe la excursiile fetelor, care înlocuiesc pe aci pasul de *one-step* și *shimmy* cu urcușul sănătos al muntelui.

Pe urmă, doamnele rămân să discute „toalete“, cu plăcere naivă și cu respect pentru exterior, dar fără șteapă ori vicioasă cochetărie.

Dar unde e aceea faimoasă și meschină clevetire „provincială“? N'am auzit nici un cuvânt.

Domnii au trecut dincolo. Se face haz și vorbă serioasă. Filodormă, acțiuni, transacții, lire, cecuri, 30%, ipoteci... n'aud nimic din toate acestea; în schimb aud despre paharnicul lui Vodă-Sturza și despre o cooperativă sătească, ce ar putea aproviziona Buhușii cu lapte...

* * *

În răsăritul liniștit al luni, nu merg aceste mici observații.

Așadar, ferite, prin bariera celor câteva sute de kilometri, care le desparte de *jaz-band*, *alcazar* și samsarlăcurile cotidiene, ca și de cosmopolitismul idiot lipsit și de acea linie occidentală, aceste târguri de munte moldovean păstrează cu evlavie adevărata și minunata tradiție de viață românească. O păstrează mai bine decât toate conferințele, cărțile și instituțiile programatizate, fiindcă o păstrează *firesc*, cu iubire, în cele mai mici gesturi cotidiene ca și în adâncurile sufletelor.

Astă iarnă, la o serată, auzeam o nostimă și elegantă domnișoară bucureșteană, încă amețită de un tur de *fox-trott*, răspunzând unei prietene care o întreba de ce nu vrea să-l ia pe cutare (care era o excelentă „partidă“):

— *Peuh, ma chère, il habite un sale trou, en province!* Pudrată domnișoară, acolo „*dans le sale trou, en province*“ te vei duce odată să găsești, ca într-o cetățuie păstrată, obârșia și limba pe care ți le vei fi uitat!

VINTILĂ RUSSU ȘIRIANU

Dușmanul din noi înși-ne

Deunăzi, la Sibiu, afișe colorate în roșu și în verde chemau publicul localnic la spectacolele de operetă și comedie ale unei mediocre trupe ungurești. Mă gândeam, să trimit în gând toată compătimirea mea rău, inspiratului impresar, care, în imprudentul său vagabondaj comercial, alesese un oraș cu o atât de slabă populație maghiară. Dar prietenul sibian, cu care pornisem hoinar pe ulițele întortochiate ale orașului de jos, m'a încredințat repede că reprezentațiile cu pricina erau foarte populate, și că încasările turneului sunt din cele mai îmbelșugate. Secretul acestui absurd succes mi s'a desvăluit repede. Sala teatrului crășenesc se umple în fiecare seară, cu aceiași spectatori români, cari au ocolit atât de stăruitor astăiaarnă înjgheburile dramatice a „Asociației“.

Trebuie să spunem dela început, că această paralelă întristătoare nu se justifică nicidecum printr'o superioritate estetică. Veselele cuplete cu două înțelesuri, pe cari le zice, cu destulă vervă dealtfel, subreta Pinter Böske, nu pot râvni la o comparație cu neîntrecuta măiestrie a cântecului lui George Enescu, ale cărui concerte din urmă au fost atât de puțin cercetate, sau cu jocul întru totul superior al lui Ion Manolescu, al cărui talent s'a risipit de-atâteaori dinaintea scaunelor goale. Care să fie atunci pricina, că intelectualii noștri, avocați și medici, profesori de liceu și directori de bancă, cu sofiile dumnealor, preferă vulgara producție de valsuri a Budapestei semite, celei mai nobile arte românești? Unde să găsim explicația absurdei preferințe? Cum e cu puțință ca propaganda teatrală a dușmanilor noștri de ieri să se desfășoare pe cheltuiala pungilor și a sufletelor românești?

Să avem curajul sincerității și să mărturisim fără înconjur realitatea. Să spunem cuvinte cât mai aspre, și să exagerăm mai de grabă răul, decât să-l cocoloșim. Primejdia în care înotăm merită această dureroasă spovedanie. Suntem înveninați cu toții de cultură maghiară. Iată. Gazetele românești din Ardeal își duc zilele de pe o zi pe alta, ucise de indiferența obștească; dar cele ungurești, nu numai că sunt în altfel sprijinite de cetitorii lor firești, și sunt susținute în

mare măsură și de dinarul nostru, al robilor de ieri. Am auzit, odată, mărturisirea francă a unui fruntaș provincial, care nu poate adormi seara fără *Ellenzék*. Glumele noastre, de cele mai multeori, sunt „vișuri” din cafenelele budapestane. Numărăm mai mulți, printre noi, cari au citit romanele lui Iokai decât povestirile minunate ale moldovanului Costache Negruzzi. Operile mari ale literaturii universale au trecut în conștiința noastră prin aceeaș filieră otrăvită. Cu Anatole France, cei cari l-au cunoscut în casele de editură maghiare, au stat de vorbă, în ungurește. Două, trei generații poartă astfel pecetea unui spirit și a unei gândiri străine. Vrajmașul, pe care l-am biruit în afară, a rămas cuibărit în noi, și-i purtăm osânda pretutindeni, la restaurant, în bibliotecă, la masa de scris, în odaia de culcare... Puțini s'au pornit să-l sugrume acolo, în culele cele mai ascunse ale minții lor.

Vina pentru aceasta stare de lucru n'o poartă, firește, nimenea. Cu atât mai puțini aceia cari sufăr de pe urma ei. Imprejurările istorice, pe cari nu le-am putut stăpâni de cât acum, au voit așa, ca dezvoltarea cugetului românesc pe aceste locuri să nu urmeze drumul firesc al desăvârșitei libertăți. Cărturarul ardelean se putea împărtași de binefacerile culturii numai într'o altă limbă decât aceea a strămoșilor săi. Dincolo de abecedar, nimeni nu gândea complect românește. Cu cinci licee confesionale pentru o populație de trei milioane jumătate de suflete, fără o universitate națională, fără un Teatru național, fără o literatură națională, noi am dus aici, ca popor, o viață cerebrală mizerabilă, cu orizonturi coborâte, înfășurându-ne în dogma rezistenței pasive ca într'o chilie de mânăstire, mângâindu-ne, ici și colo, cu cercetările istorice pline de râvnă ale unui învățat canonic dela Blaj, cu dilentantismul literar din paginile *Familiei* lui Iosif Vulcan sau cu minunatele cântece populare ale corurilor din Banat.

Astăzi, firește, stările s'au schimbat. Avem înaintea noastră toate posibilitățile. Avem numai orizonturi deschise. Avem, în fine, mult râvnita libertate. De-acum încolo, răspunderea pentru orice dezorientare e numai a noastră. Deci, am fi datori să pricepem ce avem de făcut. Să stărpim din noi înși-ne stigmatele trecutului rușinos. Să înstăpânim, în duhul tuturoră, ceea ce ne-a lipsit până acum; pur și simplu gândirea curat românească. Gândirea românească creatoare, plină de încredere, și, ceea ce nu constituie nici un păcat, satisfăcută de sine însăș. Orgolioasă chiar. Să ne dăm seama însă, că suntem în plin război cu strigoiile zilelor de ieri, și că fiecare dintre noi e un ostaș pe frontul ideii naționale.

Lupta nu se poate câștiga aplaudând operetă ungurească, citind reportajele foilor maghiare și povestind, cu tâlc de actualitate, schițele lui Victor Racosi...

ALEXANDRU HODOȘ

Controlul industriei

O problemă de o mare importanță națională și-a găsit de curând soluția, atât de fecventă și de dureroasă, din partea guvernării noastre: *uitarea*. De astădată, ea a venit chiar mai repede decât de obicei. Sezonul de vară, cu plăcerile lui atât de scurte, a atras la munte și la băi pe aproape toți factorii politici oficiali. În acest chip, indiferența își găsește și o bună și binevenită scuză. Noua campanie de muncă ce se va inaugura peste o lună, la rândul ei, se va îngriji să scoată la iveală alte preocupări, și astfel, roata politică se va învârti mereu, îngropând o problemă după alta. Dacă și viața reală s'ar putea conduce după asemenea percepțe simpliste, ar trebui să constatăm că suntem admirabil guvernați. Numai că realitatea este din cale afară de crudă, și cei cârmuiți de ea sunt nevoiți să facă o riguroasă distincțiune între cele două extreme.

Mersul gospodăriei noastre publice de după războiu l-am putea asemăna cu starea sufletească a unui om profund tulburat. Mișcându-se în cadrele strâmte și inconștiente ale unor idei fixe, el nu poate cuprinde complexul vieții din jurul său. Numai în momente de luciditate cade perdeaua dinaintea ochilor minții și viața i-se desemează cu întreaga ei variațiune de culori, unele vii, altele acoperite de deasă umbră. Dar abia recunoașterea constantă a vieții adevărate se numește normalitate, și numai acomodarea ei însemnează atitudine conștientă și folositoare.

Din păcate, viața noastră colectivă nu numai că nu a evoluat până la această normalitate, dar și intervalele ei lucide devin tot mai rare și de o scurtime tot mai penibilă.

Un asemenea moment, clar și scurt, a fost recenta încercare a ministerului nostru de Industrie și comerț, care s'a hotărât, pentru întâia oară, să controleze mai de aproape industria din noile provincii, alături de multele și simțitoare avantagii ce i-le acordă; un princi-

piu pentru care s'a pledat neconținut și cu un exces de energie în aceste coloane. Principiul s'a ivit, și s'a dus, cu iuțeala unui fulger, din ale cărui scâpărări de-o clipă nu s'a putut reflecta o iconă clară, nici pentru conducători, nici pentru opinia publică românească. Dovada ne-o face greșala săvârșită de o parte și de alta. Cel dintâi, auzind de greaua situație a elementului românesc din noile provincii, și gândindu-se un moment și la interesele superioare de stat — de ce am trage-o la îndoială? — a alergat numaidecât la lada partidului său politic și a scos o figură — una singură! — cu scopul de a o ghiftui; iar o parte a opiniei publice românești — sârmana! — s'a grăbit să fie isonul gălăgiei aranjată de aceia cari, în afară de legătura teritorială, nu au nimic comun cu această țară.

Dar, pentru edificarea opiniei publice, să reconstituim faptele în ordinea lor eronologică.

Acum câteva săptămâni, ministerul de Industrie a numit un deputat guvernamental comisar la două mari fabrici din Timișoara, din concertul băncii dlui Zsigmond Szana. Măsura guvenului a produs efectul unui trăsnet descărcat din bun senin. A doua zi, cunoscutul „Stinnes“ al Banatului a declarat prin reprezentanții săi, că mai bine își lichidează întreprinderile decât să tolereze exercitarea vreunui control, și a dat drumul corului de gazete minoritar care nici până acum nu s'a potolit. Până aici totul este ușor de explicat. Nimic mai firesc decât solidaritatea celor strâns legați laolaltă prin sentimente și interese. Chestiunea a fost împinsă chiar până în linia primă a frontului unic minoritar, pentrucă, contrar credinței generale, în actuala stare de lucruri problema minoritară întâi este economică și abia în al doilea rând etnică.

Urmând ordinea faptelor, a treia zi am înregistrat desolidarizarea câtorva români într'o adunare publică de protestare, ținută de cei interesați la Cluj, iar a patra zi ordinul ministerial s'a revocat. Nici până astăzi nu am reușit să aflăm cauzele acestei lipse de solidaritate, într'o problemă de cea mai capitală importanță pentru noi, românii. Astfel, va trebui să ne mulțumim cu o explicație prea puțin consolatoare.

Precum suntem nevoiți să împărțim guvernarea în două părți, tot așa va trebui să procedăm și față de opinia publică, care și ea este de douăfeluri: opinia publică de partid și opinia publică reală. Cea dintâi reacționează determinată de cuvântul de ordine al șefului, sau de programul de partid, alte ori numai din motive de combativitate; cea de a doua va reacționa numai atunci când este încolțită de dinții neîndurași ai unei vieți plină de greutate și neajunsuri. Opinia publică de partid și-a spus cuvântul imediat în împrejurări incompatibile cu demnitatea românească, combătând pe adversar *stante pede* și a amuțit deodată cu baterea lui în retragere. Opinia publică cârmuită de viața reală plânge și se tânguește de cinci ani de zile, fără răgaz și fără efect. În ajutorul și numele acestora din urmă ne ridicăm și noi glasul nostru, fără părtinire, fără patimi, dar cu toată energia.

Faptul că și conștiința guvernamentală de o clipă și-a îndreptat pri-

virea asupra Banatului, constituie o întâmplare fericită. Din două motive. Întâi, fiindcă Banatul reprezintă a treia parte din industria întregii țări, și al doilea, fiindcă această provincie ne oferă cele mai multe elemente proprii de a provoca o lămurire a acestei chestiuni.

În ordine legală, introducerea *principiului*, încercată de guvern, — nu *măsura* luată, care este profund condamnată — nu se izbește de nici o opreliște pozitivă. Dimpotrivă, însăși industriile acestea, cerând guvernului acordarea dreptului de a-și urca capitalul, și alte avantagii, au primit condiția ca guvernul să numească, atunci când va găsi de cuviință, comisari pe lângă acele întreprinderi. Nici nu se putea altfel. Pentrucă, oricât de vechi ar fi începuturile industriei în Banat, totuși, orice s'ar spune, ea și-a ajuns apogeul sub mult hula administrăției românească. Insuși dl Szana, nu mai departe decât cu jumătate de deceniu în urmă, desvolta o activitate economică mai mult speculativă decât productivă. Abia cu avantajile, conștiințele sau inconștiințele, ale administrăției noastre, și-a câștigat renumele pe care, recunoaștem, nu bucurosi i-l dăm. Nimic mai firesc deci, decât ca după un asemenea concurs și statul să-și aducă aminte de condițiunile inițiale, și să-și asigure respectarea intereselor sale superioare. Mai ales când observă evitarea conștiinței a oricărui control. Căci, trebuie să se știe, la *Banca Timișorii*, unde se adună aproape toate legăturile economice din Banat, nu este decât un singur funcționar de limba și legea românească, și acela pus în disponibilitate, adică nu are atribuții hotărâte, ci este ținut mai mult pentru contactul cu autoritățile statului cu care dl Szana se găsește în legătură teritorială. Incolo, câte un român-doi, așezați prin consiliile de administrație, se năzuesc, adevărat, să stabilească un slab contact, dar nu cu statul sau cu grosul elementului românesc, ci cu partidul lor politic. Iată toate firele cari leagă una a treia parte din întreaga noastră industrie de angrenajul vieții economice a țării românești!...

Este foarte curios, că tendința de sustragere de sub orice control se accentuează tocmai în Banat, unde societățile românești, în trecut ca și în prezent, au fost și sunt supuse controlului guvernului. Exemplul ni-l oferă comunitatea de avere din Caransebeș, unde guvernul și-a vârat mâinile până în coate, pentruca să se dea înapoi la cel dintâiu protest al marelui industriei streine. Și comunitatea de avere este o societate particulară ca oricare alta. Deosebirea rezidă numai în natura aportului societărilor. În comunitatea de avere s'a investit mult sânge românesc care, după cum se vede, n'are preț, iar dincoace aportul s'a făcut în bani, cari se pot ușor specula în paguba celui dintâiu, și cari poate tocmai din această cauză sunt mai de preț și se respectă.

Dar Banatul este predestinat să inaugureze acest nou principiu al controlului și din punct de vedere pur politic. Destinul a făcut ca el să trăiască sub două regimuri politice, cari diferă deolaltă nu numai ca chestiune de naționalitate, ci mai ales ca proceduri. În Jugoslavia, din prima zi a instituirii administrăției sârbești, nu există nici măcar firmă individuală nenaționalizată. Singura bancă românească,

Luceafărul din Vârșeț, de cinci ani de zile stă sub sechestru și nu va putea eși din împas până când nu se va hotărî să se acomodeze mediului în care trăește. „Stinnesul“ nostru din Timișoara are și acolo numeroase și mari interese de apărut, totuși, nu ne-a fost dat să auzim până astăzi nici cel mai mic protest și nici cea mai mică amenințare că-și va lichida întreprinderile.

În această lumină văd românii bănățeni chestiunea marelui industrii din această provincie, în opoziție cu opinia publică de partid și cu aceea a guvernului, care, dacă a trebuit să bată în retragere, s'a îngrijit să-și plasese pe candidatul de comisar într'o comisie instituită cu scopul ca să „studieze“ chestiunea industriilor din noile provincii.

Într'aceasta, pe deasupra capetelor tuturor, frământarea celor nesocotiți se aude tot mai accentuat și tot mai plin. Este opinia publică adevărată, mânăta de viața reală, care nu peste mult va trebui să fie și ea ascultată...

P. NEMOIANU

Comunismul și țărănimea

— Zinoviev despre congresul partidului poporului român —

„Pravda“ nr. 146 dela 1 Iulie 1924

„Problema noastră se reduce la găsirea unui aliat, cu ajutorul căruia să zdrobim și ra spinării capitalismului: acest aliat e țărănimea“.

BUHARIN.

Dacă slăbiciunea partidului comunist rus a ajuns până acolo, încât, ca să sfarme și ra spinării capitalismului îi trebuie un aliat cu mâini mai vânjoase și cu o forță de zdrobire mai mare, suntem îndreptățiți prin însăși această fundamentală declarație a lui Buharin, făcută la al V-lea Congres al Internaționalei a III-a, să credem că comunismul în Rusia, pe lângă că s'a dovedit neconsistent ideologiceste, s'a arătat neputincios în marea operă de realizare a raiului pământesc, adică în prăbușirea întregii societăți actuale. Chiar pentru această ispravă, comunismul n'are nici forța doctrinară, nici mușchii trebuincioși. Declarația este a lui Buharin, cea mai geometrică mentalitate dintre toate simulacrele de minți cari elaborează astăzi, de pe înălțimea Cremlinului, ideia marxistă, și formulează metodologia cuceririlor socialiste. Buharin e singurul comunist de care se speriașe Lenin. Impotriva îndârjirii lui de marxist ireductibil scrisese Lenin celebra carte, în tolu revoluției sociale: *Epilepsia comuniștilor din stânga*. Se zbăteau toți aventurierii, strânși în adunătura ce-și zice: Internaționala a III-a, guvern sovietic, partid comunist rus, ca să găsească cele mai eficace mijloace pentru a distruge mai bine grandiosul masiv psiho-social al unei societăți de 150 milioane de ființe vii, — cu singurul scop de a rămâne îmbătați de putere; numai Buharin, ca un halucinat, trecea cu gândul de la realitate la iad spre mirajul raiului comunist. Putea să se prăbușească nu numai Rusia, ci și întreaga planetă, numai teoria lui Marx, în înțelegerea lui, să rămână în picioare. De aceea el a aprobat toate sforțările de a distruge, de a ucide, de a perverti, de a

sugruma, de a face o *tabula rasa* din societatea de azi, numai și numai ca să se așeze pe această suprafață linsă o impresie din Marx. Un mai îndrăcit discipol, Marx nu ar fi putut concepe niciodată. Rolul lui Buharin în revoluția socială, adică în zdruncinarea societății de azi — a fost un rol de drac, necutremurat nici o clipă de îndoială, de frica de a greși. Se speriașe, zic, Lenin de el. Și acum, ca o trezire din farmec, Buharin trebuie să vadă spre cea mai mare a lui durere, că revoluția socială rămâne o amintire a unei viziuni, foarte scumpă și dureros de îndepărtată. Ori cum ar fi conceput el această revoluție socială, — o sfărâmare a unei societăți detestabile sau năzuința spre construirea unei omeniri fericite, — e silit să simtă, să vadă și să declare în fața sinedrionului Internaționalei tuturor distrugerilor, că: „*fără un nou aliat, țărănimea, șira spinării a capitalismului nu se va sfărâma*“.

Intr'adevăr, 62 de delegați ai tuturor partidelor comuniste n'au vorbit în fond, altceva. Afară de o scurtă și fugitivă dare de seamă despre răzvrătirile și grevele, ce le-au făcut ici-colo din timpul congresului al IV-lea, afară de conturile curente ce s'au înaintat aceleeaș instituții despre dolarii primiți și cheltuiți pentru educarea maselor în spirit comunist, toți delegații au exprimat aceeaș adâncă și neclintită încredere: partidele comuniste din toate țările trebuie numai decât, imediat, chiar acum, să realizeze alianța cu țărănimea pentru cealaltă realizare, — adică revoluția socială, adică dictatura proletariatului, adică dictatura asupra proletariatului și a țărânimii, și în sfârșit, pentru întronarea pe scaunul lumii întregi a tovarășului iubit de noi toți: — Gherșcu Apfelbaum, zis mai întâi Radomâ'schi, zis după aceea Zinoviev. Iată linia unde a ajuns cugetarea comunistă, iată țipătul pe care nu-l inventăm noi, ci îl citim în organul oficial, țipătul ce-l scoate sufletul când simte, apropiindu-se de el, suflarea morții.

Să nu cădem în rătăcirea primejdioasă, admitând că Internaționala comunistă mai are în Europa și în toate celelalte continente, vreun succes datorit vitalității și utilității politice sale distructive. Ca să aibă curajul de a se privi în ochi fără rușine, delegații au citat exemple de succes. Este absolut inexact. Proletariatul tuturor țărilor, dezamăgit de iluzii sterpe, de așteptări neînfăptuite, de cruzimi neașteptate, fuge, ostil, din înghebările comuniste, se rânduiește sub steaguri, toate protivnice tendințelor Internaționalei, și dacă cearcă să se afirme ceea ce este, adică o clasă cu mare rost social, face aceasta pe alte căi, pe alte principii, în fășii lungi de timp, pe realități politico-economice create de veacuri, spre scopuri folositoare și consolidatoare. Moscova a rămas să lucreze pretutindeni numai cu dolarul și cu aurul. Ca exemplu de trezire citez proletariatul, de pildă, al Spaniei. Urmăriți cu bucurie etapele prin care a trecut. În 1918, în „Casa poporului“ din Madrid, proletarii Spaniei sub conducerea însuflețită a bătrânului și mult încercatului revoluționar Llanceza, cu fețele înfierbântate de entusiasm, sub falfâirea steagurilor roșii, cu *eglantines* la butonieră și cu un cotropitor avânt în suflet, strigau: „Trăiască guvernul muncitorilor și țăranilor“... La începutul lui Noemvrie 1919, „vitejii“ proletari din Asturia și delegațiile proletare ale atâtor regiuni industriale au refuzat

să participe la aniversarea anului al doilea a „primei republice socialiste“. Llaneza, acum, în zadar căuta să împace cele două fracții ale socialiștilor, desbinate pe motive de dezamăgiri provocate de Moscova. În iulie 1920, la congresul socialdemocrației spaniole, în aceeași „Casă a poporului“ din Madrid, a apărut un biet grup, mic, neînsemnat, de comuniști huiduiți, disprețuiți, goniți de pretutindeni, veniți să facă turburări, să azvârle lozinci primite dela Internaționala a III-a să afirme iluzia de putere a guvernului sovietic. „Legiunile“ comuniste spaniole, pe care Zinoviev la al III-lea congres al Internaționalei a III-a la Moscova le ridicase — modest — până la 800 de mii de oameni se mistuiseră fără urmă. Anarho-sindicaliștii din Barcelona, printre cari Zinoviev cerca și reușia până atunci să câștige partizani, au declarat război de moarte Cremlinului — și am citit de atâteaori manifeste ale acestor anarho-sindicaliști, cari cereau dela proletariatul mondial să se ridice, întreg, pentru apărarea lucrătorilor ruși împotriva ne mai auzitei până acum tiranii — *tiranii inaudita* — a dictatorilor roși. Partidul socialist în schimb, foarte moderat, nepărăsind bazele științifice ale evoluției, s'a întărit și s'a vindecat definitiv de farmecul sau de frica Moscovei.

Din cauza acestei indiferențe a partidelor comuniste față de țărănime, tovarășul Zinoviev suferă foarte mult și suferă real. De aceea vorbește cu melancolie, văzând cum țărănimea din alte țări — ne mai vorbind de țărănimea rusească, niciodată ne luând parte la ceea ce în Rusia se zice „revoluție socială“ — sau se organizează în proprii partide, sau merge, când ea e mai conștientă de rolul său național și social, în urma oamenilor, cari cu ajutorul ei, pe sprijinul ei, și pentru ea, tind să construiască stabilitatea și rezistența întregului stat. Zinoviev a aflat, știe aceasta, și se grăbește să o mărturisească. Vorbește de congresul de astă primăvară al partidului poporului, la București:

„Ca o pildă voi arăta, că partidul contrarevoluționar al lui Averescu în România, nu de mult a convocat un congres, la care au luat parte 10.000 de țărani. După toată probabilitatea, acești țărani au fost bogafi. Dar, dacă ei adună 10.000 de țărani, asta însemnează ceva“.

Însemnează că comuniștii — nu vorbesc de celelalte țări — dar comuniștii din Rusia, n'ar putea în chip liber să adune nici zece țărani, necum zece mii.

Fenomenul nu are loc numai în România, unde un partid *contrarevoluționar* convoacă zeci de mii de țărani. Partidele *contrarevoluționare* și din alte țări realizează aceleași succese, spre ciuda apfelbaumilor internaționaliști. După informațiile tovarășului iubit, Zinoviev, — informațiuni care îi sosesc foarte curând și cu o precizie aproximativă — țărănimea din toate țările nu se prinde de undița Internaționalei, ci se lasă — de ce oare? — sedusă de partidele contrarevoluționare.

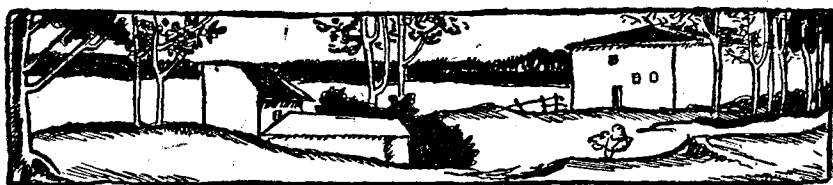
— *„Partidele burgheze polone, — plânge mai departe Apfelbaum-Zinoviev, — convoacă de asemenea congrese de țărani foarte po-*

pulate. Iar în Landtagul bavarez se aude zicând: ne amenință revoluția țărănească. (Zinoviev face aluzie la cuvântarea deputatului partidului poporului din Bavaria, doctorul Schlitenbauer, în care se vorbește de pericolul nu numai al tulburărilor comuniste, ci și de posibilitatea unei revoluții țărăniste, dacă chestiunea agrară nu va fi radical și repede rezolvită). Aceasta însemnează că chestiunea țărănească trebuie să fie pentru noi chestiunea cea mai importantă. Și asta nu numai în țările agrare, ci și în țările industriale, unde situația este ca în Germania, revoluționară. Socotesc că în chestiunea țărănească trebuie să lucrăm în mod revoluționar. Deajuns cu tezele de hârtie, e deajuns să mai repetăm înțelepciunea socialdemocrată, cum că țărânii nu ne privește. Da, tovarăși, dacă vrem să rămânem partidul unui mic grupuleț social, atunci — țărânimea nu ne privește. Dar, în măsura în care vrem autentic să devenim un guvern al muncitorilor și al țărănilor, să realizăm cu adevărat hegemonia proletariatului în revoluție, trebuie să ducem propaganda noastră în adâncul țărânimii“.

La sfârșitul anului al zecelea al acestui războiu mondial, care încă nu s'a terminat, ci continuă în forme din ce în ce mai lașe, la suprafața vieții politice mondiale a răsărit, din însăși bazele răscolite ale umanității, clasa cea mai numeroasă, mai productivă, și deci cea mai importantă — țărânimea. Ori ce politică, întreprinsă, condusă și înfăptuită în contra intereselor acestei pături de bază, devine anacronică, inutilă, deci vătămătoare societății și statului. E vorba de interesele ei multiple: cele economice, politice, culturale. Proletariatul dezamăgit de revoluția socială rusă, în parte revizuește doctrina lui Marx, ca să rămână în marginile evoluției socialiste, iar o altă parte caută drumuri noi pentru a-și scăpa, a-și garanta și a-și afirma existența. Întreg proletariatul mondial însă se ridică conștient împotriva Internaționalei comuniste. În schimb, țărânimea, vânjoasă și sănătoasă, îmbogățită cu bun simț, cu perspicacitate, cu puțința de a se orienta în fenomenologia politico-socială, ridicându-și pretențiile sale de prim element în viața statului pe o conștiință deplină de forțele și de drepturile sale, tinde astăzi să realizeze idealul unei vieți mult mai omenești, învârtosând eternele principii de drept, de dreptate și de cultură.

Acesta este învățământul ce-l scoatem, ce ni se impune, din al V-lea congres al Internaționalei a,III-a, care, prăbușindu-se în imensitatea absurdității sale, caută să se prindă de această grindă solidă, ca să-și salveze existența pentru noi răutăți, pentru alte necurmăte cruzimi.

G. M. IVANOV

Scrisori din Budapesta

Împrumutul Ungariei. — Proiecte și comentarii în jurul conferinței dela Praga. — Iar propaganda maghiară în străinătate

Ungaria a obținut un succes indiscutabil prin suprasemnarea împrumutului său extern în țările apusene. Cu excepția Franței, care în loc de împrumut i-a trimis, prin glasul senatorului Reynald, numai declarații de simpatie; faptul a produs o semnificativă decepție în rândurile conducătorilor maghiari. Împrumutul s'a acordat în condiții destul de grele, el a fost emis pe cursul de 88%, și statul ungar va plăti 7,5% dobânzi. Deci, până se va realiza efectiv acest împrumut, Ungaria încearcă să echilibreze bugetul țării din propriile ei resurse. Pe lângă cele trei serii de împrumuturi forțate, se adaugă și participarea Ungariei la împrumutul extern, semnând 12,5 milioane coroane aur. Aceste operații financiare impuse de înaltul comisar Smith, precum și grelele impozite asupra cifrei de afaceri (forgalmi adó) amenință cu ruina multe existențe, mici industriași și negustori, fără să fie cruțate nici întreprinderile mari, cari se văd silite să concedieze un însemnat număr din lucrători. Statul a început și el, în mod treptat, să concedieze pe funcționari, astfel s'a creat un nou tip de oameni năcăjiți: „slujbașii de pe lista B“ (B listás), cari constituiesc o adevărată povară pentru societatea ungurească. Mulți își vând tot ce au agonisit o viață întreagă pentru a putea trăi de pe o zi pe alta. Dureroase ravagii s'au produs și printre institutele bancare fondate fără bază solidă, comptând numai pe speculațiune. Șomajul ia proporții inegale cu populația țării. Farkas Imre, secretarul general al partidului socialist a arătat că sindicatele muncitorești acordă ajutor de șomaj la 25.000 de muncitori organizați, dar acest număr nu cuprinde pe toți muncitorii fără lucru, deoarece mulți dintre ei nu sunt organizați, iar guvernul nu a luat nici o măsură pentru a cunoaște exact numărul lucrătorilor fără muncă. Muncitorimea avea mari nădejdi, că guvernul, potrivit făgăduelilor pe cari le făcuse, va începe o campanie de a construi case. Ori, în privința aceasta nu s'a făcut nimic. Problema este atât de importantă, încât partidul socialist a de-

cis să ceară convocarea Parlamentului, pentru a se găsi o soluțiune cu privire la șomaj.

În urma schimbărilor politice din occident, partidul socialist din Ungaria devine tot mai activ. Astfel, el a constrâns guvernul lui Bethlen să lichideze în parte chestiunea emigranților, dându-le voie să se întoarcă în țară. Weltner lakab, redactorul ziarului *Népszava* se găsește acum la Budapesta, și cere să fie tras la răspundere pentru acțiunea sa bolșevică și antipatriotică, pe care a dezvoltat-o ca emigrant. Extrema stângă a socialiștilor pretinde chiar, dela conducere, o acțiune mai hotărâtă, care să nu mai aleagă mijloacele de luptă, ci să tindă cu orice preț la provocarea unor perturbații serioase în viața de stat. Această împrejurare a determinat pe șefii fracțiunilor din dreapta: Wolff (naționalist-clarical), Gömbös (ebredist) și Haller (creștin-social) să fuzioneze, creind un front unitar față de ofensiva radicalilor.

* * *

Deși actualmente Ungaria trece prin frigurile intermitente ale refacerii sale interne, evenimentele din străinătate sunt discutate totuși pe larg, cu o calmitate neobicinuită la opinia publică maghiară, sensibilă și plină de ambiții.

Presa maghiară constată în unison că Ungurii au privit spre conferința dela Praga cu sânge rece, deoarece, asupra Ungariei, Mica Înțelegere nu va mai putea lua nici o deciziune. Țara aceasta este pacificată, se spune, deci nu mai constituie o primejdie pentru cele trei țări. De altfel, se adaugă, această alianță de ocazie a fost justificată numai până când Ungaria prezintă un obstacol al păcii, prin tendințele ei de revanșă. Ziarele citează constatarea unui om politic al Micei Înțelegeri că: „această alianță este numai o consecință a situației create prin tratatul de Trianon.“ Prin urmare, nu ar fi de mirare dacă România ar părăsi această asociație trecătoare, motivând că cei doi aliați nu vor să o sprijine într-o acțiune afară de Ungaria, adică în chestia Basarabiei. Iată, în rezumat, concluziile presei din Budapesta și concepția cercurilor politice ungare privitor la conferința dela Praga: „A fost destul trei ani, ca această constelație diplomatică să fie măcinată de pietrele de moară ale evenimentelor politice. Ea a existat numai prin virtutea genialei concepțiuni a lui Poincaré, și a durat numai până ce s'a menținut sfera de interese imperialiste ale francezilor. În clipa când a devenit actuală recunoașterea *de facto* și *de jure* a Sovietelor, între contractanți a izbucnit conflictul de interese.“

Pesti Hirlop se referă la pilda norocoasă a turcilor, cari au exploatat în mod ingenios conflictul de interese dintre marile puteri și și-au câștigat independența. Germanii au fost mai puțin isteți și au întâmpinat dificultăți de neînving. Ungurii, continuă citatul ziar, trebuie să se conformeze situației impuse de forță și să aștepte prilejul prielnic pentru a intra în acțiune, încheind alte alianțe, deoarece timpul lucrează în favoarea ungarilor. Unele voci timide riscă pronosticuri curioase în cazul când Mica Înțelegere se destramă. Anume, Praga și Belgradul

se orientează în mod vădit spre Moscova și vreau să realizeze faimosul coridor dela Petrograd până în Balcani, iar România se va găsi înaintea unor noi stări de lucruri în Europa centrală. Pentru Ungaria, aceasta are un avantaj foarte mare, deoarece România, amenințată de primejdia slavă cutropitoare, *fatalmente va căuta o apropiere de Ungaria*. Ziarele naționaliste relevează considerațiile de ordin politic exterior, jubilând că Herriot și Macdonald nu vor mai admite alianțe imperialiste și vor impune tuturor țărilor *respectarea tratatelor de pace*.

Deocamdată, Ungaria cere ca minoritățile din statele succesoare să fie ocrotite observând toate clauzele din tratatul de pace referitoare la manifestațiile lor cetățenești. Dar, desigur, mâine vor ieși la iveală alte pretenții, cari sunt formulate în oficinile cercurilor diriguitoare; acestea precizează de pe acum concesiile pe cari le va obține Ungaria într'un caz de conflict european, în schimbul neutralității.

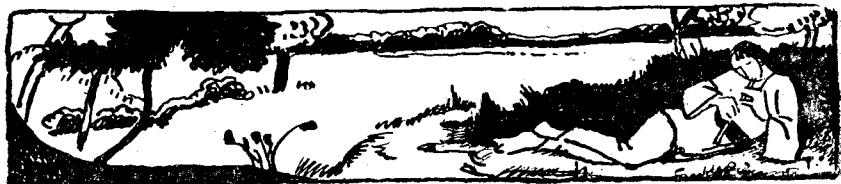
* * *

Ca încheiere amintim excelenta activitate de propagandă ce desvoltă Ungaria această țară „sărăcită” și „jefuită”, cu un controlor internațional în fruntea treburilor financiare. Intre hotărârile luate la Praga de miniștrii de externe ai României, Cehoslovaciei și Iugoslaviei se găsește și aceea, că reprezentantul Micei Înțelegeri va prezenta *Ligei Națiunilor* situația diferitelor minorități din Ungaria, cari sunt private completamente de elementarele lor drepturi cetățenești. Dar iată că imediat, ca o contra-balansare a acestei inițiative, în *Fortnightly Review* din Londra publicistul englez Maxwell Francis se ocupă într'un studiu mai mare de soarta minorităților din Ungaria și statele vecine. El face elogiul liberalismului maghiar, spunând că Bethlen a reînviat vechea lege a naționalităților care acordă egale drepturi și privilegii tuturor cetățenilor. Intre altele, afirmă că cei 28.000 de români au 10 școli(?)

Ungaria știe astfel să-și mobilizeze, în caz de pericol, prietenii pe cari a reușit să și le câștige în străinătate. Noi, în privința aceasta, suntem numai la început.

Budapesta, Iulie 1924.

M. RUCĂREANU

GAZETA RIMATĂ

Puncte... Puncte...

Deunăzi, când s'a adunat
Vestita ceat'a lui Maniu
Și nouă zile-a discutat,
Indelungat și răbduriu,
Vorbise calm ca un englez,
Ghiulucă cel cu sânge rece:
— „Nimic, amici, eu nu cedez,
„Din cele zece puncte... Zece!”

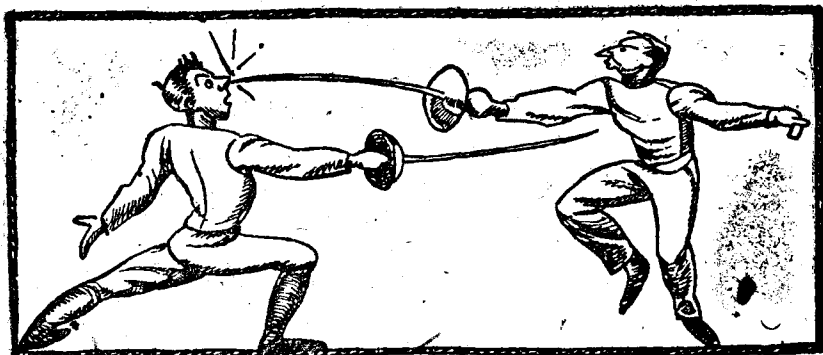
Dar, după șfatul prelungit,
Și după atâta pertractare,
La orizont a răsărit
Un punct gigantic de mirare;
Căci Mihalache, să vă spui,
Luând-o-așa, cam cu lopata,
Ii anunțase pe ai lui
Precum că toată treaba-i gata.
Și-acum, de-asupra tuturor,
Din Bădăcini și pân' la Mare,
S'a ridicat, ucigător,
Un gârbov punct de întrebare...

* * *

In urm' acestui insucces,
Și-atâtor mari nădejdi defuncte,
O să 'ntrebați, ce s'a ales?
Răspunsul meu e...

Puncte... Puncte...

O MICĂ VIRGULĂ

INSEMNĂRI

Centenarul lui Avram Iancu. — În țara aspră a dârjilor Moși de pe valea Arieșului, la Tebea, la Vidra și la Câmpeni, poporul român va prăznuî la sfârșitul acestei luni, vreme de trei zile, în frunte cu Regele său, amintirea eroului revoluției din 1848. Se împlinesc într'adevăr, o sută de ani, decând, în casa gospodărească a țaranului Alexandru Iancu, s'a născut căpetenia de mai târziu a legiunilor ardelenesti, luptătoare pentru libertate. Neajutat de nimeni, purtat pe culmile biruinței numai de vitejia țaranilor noștri și de scântela unui surprinzător geniu militar, neînfricatul „Crai al munților“ a trecut pe drept cuvânt în conștiința populară, ca o legendară figură a revendicărilor naționale. Epilogul tragic, care a pus o grea cunună de spini de-așupra strălucirii de câteva clipe, simbolizează tot atât de elocvent soarta unei țări întregi, după o sângeroasă și inutilă jertfă pe rugul neatârării sale. Sus, la Tebea, sub gorunul lui Horia, va vorbi încăoțată trecutul nostru de

sbucium, aducându-ne aminte tuturor că biruința, pe care atât de puțin o prețuiesc astăzi acei cari nu-i pândesc decât imbelșugatele roade, a fost răscumpărată în decursul vrămei cu supreme încordări de mândrie și de bravură.

Aducem și noi, cu acest prilej, în paginile acestei publicații destinate ideii românești, omagiul nostru dinaintea unui simbol al rezistenței naționale. *Țara Noastră* va închina, în preajma aniversării, un număr întreg al său memoriei lui Avram Iancu.

Politică și fățărnicie. — În ziarul *Aurora*, d. Gh. Bogdan-Duică a publicat despre nereușita fuziune național-țărănistă o serie de articole, asupra cărora atenția cetitorilor dela noi nu s'a oprit în deajuns. E cea dintâi mărturie autorizată, din lagărul țărănist, care pune la îndemâna opiniei publice românești un material autentic de informații, cu privire la mersul proiectatei împreunări. Mai mult încă. Dintre toți conducătorii celor două

partide politice, cari au tratat, au discutat și nu s'au înțeles, d. Bogdan-Duică e singurul care a avut până acum curajul sincerității sale, desvăluind în auzul tuturor ceea ce se știa numai din destăinuirii sporadice. Situația sa de membru marcant în delegațiunea permanentă de cinci a partidului fărănesc i-a îngăduit, pe de o parte, să fie în curent cu toate cotiturile târguelilor angajate cu partidul național. Inclinațiile sale de istoriograf, pe de altă parte, l-au îndemnat, nu numai la respectul adevărului, un scrupul care nu i s'a putut tăgădui niciodată, ci și la o cercetare mai atentă a stărilor morale din sânul taberei din față. Dl. Bogdan-Duică precizează mai întâi, fapte:

1. Că d. Vasile Goldiș a început tratările cu d. C. Stere numai după ce d. Iuliu Maniu a stăruit mult ca dsa (d. Goldiș) să le înceapă;

2. că d. C. Stere însuși și-a fixat rolul pe care-l va avea în organizarea viitorului partid;

3. că cele „zece puncte“, pe temeiul cărora s'a desbătut fuziunea, și pe cari *Patria* le înfățișează ca piatra unghiulară a programului partidului național, au fost scrise de d. C. Stere; și

4. că rezultatul final al tratativilor a fost zădărnicit de acei „naționali“, cari s'au temut că în fruntea partidului fuzionat va răsări, ca viitor prim-ministru, d. Vasile Goldiș.

(Iar d. Bogdan-Duică, pentru a ilustra cu o mică vigneta această din urmă revelație, povestește scena avută, în vremea pertractărilor, cu d. Ion Agârbiceanu, directorul ziarului *Patria* și unul din subșefii partidului, care spunea atunci că „dumisale îi pare că d. Vasile Goldiș are intenția să înlăture pe d. Iuliu Maniu din presidenție“...)

Aceste constatări, plus o picantă probă, despre solidaritatea care domnește în sferile diriguitoare ale parti-

dului național, sunt deajuns pentru a preciza odată pentru totdeauna iremediabila fățărnicie cu care operează în politica românească nefastul avocat din Blaj, micul și ambițiosul șef de trib politic, exasperantul nehotărât: d. Iuliu Maniu. Multe din ezitățiile sale inexplicabile, atâtea infructuoase vizite pella toate ușile și întreaga poveste prelungită la infinit a legendarelor pertractări, iată că se lămuresc încetul cu încetul, ieșind la iveală definitiv ipocrizia unui pumn de burghezi provinciali, cari s'au constituit în asociație pentru exploatarea politică a Ardealului, și pe cari noi îi cunoaștem atât de bine!

D. Bogdan-Duică făgăduiește că va continua această epopeie tragicomică a nesincerității. Inceputul și-a adus partea lui, din plin. Așteptăm urmarea.

Casa copilăriei Ini Eminescu. — În vreme ce o sută de mii de clienți ai gazetelor din Capitală se hrănesc zilnic cu reportaje palpitate, urmărind isprăvile misterioase ale banditului Terente, undeva, într-o comună pierdută din nordul Moldovei, se dă-râma în indiferența tuturor, o modestă relicvă din viața celui mai mare poet român. Proprietarul moșiei Ipotești din județul Botoșanilor a prefăcut într'un morman de cărămizi, cu ajutorul intelectual al târnăcoapelor, casa în care a copilărit Mihail Eminescu. Să ni se îngăduie, în fața acestei distrugerii, cel puțin atât șentimentalism cât se cheltuiește în presa străzii Sărin-dar pe seama tâlharului din balta Brăilei...

E de prisos să mai amintim aici ceea ce se face în alte părți, dincolo de hotarele noastre apusene, pentru păstrarea celei mai neînsemnate rămășițe din existența lumească a unui geniu național. Fiecare lucru neînsuflețit, care poate aminti urmașilor des-

pre frământarea marilor dispăruți, vorbește ca o relicvă. *Sunt lacrimae rerum...* Dar, nu mai departe decât acum două săptămâni, sub ochii noștri, câțiva oameni pioși prindeau o placă comemorativă pe casa din Meșențul Sălajului, unde s'a născut poetul maghiar Ady. Poate în clipa aceea chiar, se fărâmau la pământ modestele încăperi din Ipotești, cari au ocrotit copilăria poetului român Eminescu.

Se înțelege, brăvii noștri europeni, disprețuitori ai trecutului pe care nu-l mai înțeleg, și chinuiți de obsesia unor înșelații pe cari le pricup tot atât, n'au rostit și nu vor rosti niciun cuvânt de părere de rău. Am gustat, însă, de pe un petec de hârtie, amarăciunea tinerilor din cercul studențesc „Mihail Eminescu” din Botoșani, cari, în fața distrugerii ireparabile, nu s'au putut opri să nu-și trâmbeze decepția. Amarăciunii lor, o adăugăm pe a noastră. Nu numai pentru ceace nu s'a respectat acolo, în satul din nordul Moldovei. Dar mai ales pentru acea parte din societatea noastră, care va găsi cazul acesta neînsemnat, și, poate, ridicol.

Democrația și Terente. — În deșertul obișnuit al sezonului de vară, gazetăria independentă s'a repezit asupra misterului polițist din balta Brăilei cu lăcomia reportericească proprie acestor pasionați breslași: „*Ultimele isprăvi ale banditului Terente. Terente în Capitală. Terente a trecut în Bulgaria. Unde e Terente?*” Coloanele tipăriților din strada Sărindar sunt pline de titlurile și subtitlurile unui prost film cinematografic. Negustorii de senzațional fac zilnic o neleală concurență romanelor cu haiduci. Un reprezentant special al *Adevărului* a fost trimis dinadins să adune date biografice asupra feroșului personaj, și excelentul ambasador al dlui Kalman Blumenfeld

a făcut mai mult, a trimis dela Ghecetpoza eroului dintre sălcii, care, ca orice tâlhar pe care jandarmii nu-l pot prinde, își are fotografia sa în depozit la serviciul antropometric.

Caracteristică ni se pare, însă, binevoitoarea atenție, pe care așa zisa presă democrată (și umanitaristă!) o acordă unui vulgar ucigaș de drumul mare. În ochii rafinaților operatori dela oraș, numitul Terente apare investit cu un romantism irezistibil. Aprigii polemiciști, cari au sărit deunăzi în apărarea dlui N. D. Cocea, nu se pot obține să nu înconjoare cu toată simpatia lor republicană pe acest „rege al Dunării”, hidos lipovean, care și-a început cariera omorând un biet cioban ca să-l jefuiască de sarică. Deci, fostul ocaș Dem. Teodorescu, actualmente unul dintre curajoșii redactori ai revistei *Cuvântul Liber*, (unde oficiază alături de inocentul tânăr Eugen Filotti) publică un întreg foileton pentru a demonstra, că Terente, în definitiv, nu e un delicvent banal, ci un soi de cavaler romantic, un poet răsvrătit, care „ar putea inspira o epopee”, căci are „*exact* figura eroilor cari au inspirat legendele ce, transmise din veac în veac, s'au înconjurat de o stimă quasi-religioasă.” Și, pentru ca democrația (și umanitarismul!) să nu păcătuiască prin nimic, susnumitul Teodorescu adaugă și o picătură de duioșie pentru „poetul” Terente, care, vezi dumneata, a apucat-o pe drumul haiduciei, în lotcă, dintr'o strașnică „bătaie de cazarmă...”

Compătimire, admirație și entuziasm, iată ce sentimente sunt chemate să stârnească în judecata strâmbă a unui îndrumător de opinie publică din România anului 1924, isprăvile celui dintâi ucigaș ordinar. Ne aducem aminte, înainte de război, se ivise prin județul Neamțului un alt „romantic”, de-i zicea Pantelimon. Acesta a fost prins, și

și-a făcut pedeapsa. După eliberare, a ajuns portar la *Dimineața*. Confratele său Terente, fiind ceva mai instruit și mai umblat prin lume, nu ne îndoim, va ajunge redactor la *Adevărul* în aceeași celulă cu admiratorul său Dem. Teodorescu, care și acesta, abia decurând a scăpat dela ocnă...

Republicanii la Galați. — Povestea plină de peripeții a revoluțiilor a înregistrat într'un capitol separat, scurt și hazliu, republica dela Ploești. E o întâmplare veche de o jumătate de veac. Istoria însă se repetă. De data aceasta, vântul republican bate dinspre Galați. Intr'o revistă intitulată *Sic Cogito!*, care apare în onorabilul port de pe Dunăre, un domn Ion Măgură, deputat, tipărește un articol plin de insulte la adresa Suveranilor, adăugând, în ceea ce privește pe Regina, unele necuviințe pe cari, de obicei, nu le tolerăm nici față de o femeie de rând. El încheie cu constatarea, că: „monarhiile sunt astăzi singurele stavile ce se spun mersului democrației și liberei dezvoltări a poporului“. Articolul e intitulat, firește: „iar spre republică“. (*Iar*, pentru că, după cum spuneam mai sus, există precedentul dela Ploești). Dar nu pentru a-l semnală cu îngrijorare, ne-am oprit asupra mâncătorului de monarhii dela Galați. E altceva care ni se pare ciudat. Numitul domn Ion Măgură, deputat, e unul din parlamentarii partidului național, iar d. Iuliu Maniu, care nu se poate să nu fi zărit proza partizanului dumisale, (fiind un pasionat cetitor al tuturor publicațiilor românești) nu l-a dezavuat până acum, nici în public, nici în particular. Ne întrebăm, prin urmare: a trecut și fostul președinte al Consiliului dirigent, pe ascuns, în tabăra republicană? În cazul acesta, recunoaștem, republica dela Bădăcini le-ar întrece pe toate!

Concordatul lui Albert. — Guvernul actual se găsește din nou într'o situația dificilă. Dl. Albert Honigman, cunoscutul doctrinar ortodox dela *Lupta*, s'a declarat împotriva concordatului cu Vaticanul. Sunt la mijloc vechi impulsioni tradiționaliste, neuitate legături dogmatice cu patriarhul dela Constantinopol și întrebări de conștiință evlavioasă, adânc răscolitoare. Băiatul cantorului dela sinagoga din Târgul-Cucului s'a pomenit dintr'odată apărător al datinelor eclesiaste pămîntene și sună, cu buclie obrazului pline, trâmbița de alarmă. Numitul musafir al gramaticii românești, în casa căreia a cam intrat fără să se șteargă pe picioare, compătimizește cu biserica străbunilor noștri: „atât de săracă și atât de strămtorată.“ Și, pentru că „până în momentul de față nu se vede de nicăeri ridicându-se nicio protestare“, (vorbele sunt luate aidoma din *Lupta*) dulcele nostru confrate Fagare, protectorul lumânărilor de ceară, semnalează primejdia dinaintea societății românești, incapabilă de a reacționa.

Ridicolul acestei situații nu va scăpa, credem, nimănui. Vor aprecia astfel, până și cei mai neîncredători dintre cetitori, legitimitatea străduințelor noastre, ale acestora dela *Tara Noastră*, cari prohibim amestecul fiecărui șloimzohn pripășit dela Krakau în problemele de apărare sufletească ale familiei românești. Dl. Albert Honigman, dându-se de trei ori peste cap, ca'n basme, se preface în scut ocrotitor al moștenirii lui Dosoftei. Este cași cum noi, îndeplinind aceeași tumbă, ne-am apuca să administrăm lecții de Talmud rabinului dela Sadagura...

„Cântecelul clipei.“ — Intr'un simplu și elegant volum, tipărit la „Convorbiri literare“, d. Mircea Gheorghiu, încă unul dintre poeții promițători ai

tinerei generații, își publică cele din-tăi versuri. Intitulându-le *Cântecele clipei*, ar fi nedrept să le prevestească prea de timpuriu o soartă efemeră. Dimpotrivă, în strofele sale sonore, de o curată muzicalitate, se frământă o aleasă năzuință spre piscurile cuge-tării. Îndepărtând sgura locurilor co-mune, învingând zig-zagul ezitării și alungând repede primele naivități, d. Mircea Gheorghiu ne va da incurând o prețioasă și adevărată frântură din poezia caldă, amplă și profundă, care, în fiecare dintre noi, totdeauna e nouă.

*... Dar când dorit de-adâncurile vieții
Incerc să sfarm cătușa strâmtel clipe
Împrăștiind noianurile ceții, —
Ca îngerul din biblicele rânduri,
Învins de sufleteștile-mi risipe, —
Mi-acopăr zarea palidelor gânduri
Cu propriile visului aripe...*

Sunt inelele, încă dibuitoare, ale unui val care se va lărgi mai departe.

Cei cari se aranjează. — În două rânduri am insistat, în paginile *Țărei Noastre*, asupra speculei nepermise, pe care trustul fabricelor de hârtie din țară o întreprinde pe seama cărții românești. O greșită concepție de apărare a industriei naționale, ale cărei interese în niciun caz nu pot să strivească datoriiile statului față de cultură, împiedică importul hârtiei din străinătate prin instituirea unor întreite taxe vamale. Astfel, spre folosul pi-păibil al unui grup de acționari dela *Letea* sau *Petrișfalău*, se îngreunează în chip penibil opera de luminare a unui popor de paisprezece milioane de suflete.

Ne gândim, firește, mai întâi la ma-nualele de școală, la micul abecedar, la cărțile din liceu, enorm de scumpe, cari constituiesc o adevărată povară pentru un părinte sărac, cu patru-cinci copii, semănați din clasele primare până'n liceu. Ne gândim apoi la vo-lumul de poezii sau la romanul au-tohton care devine tot mai inaccesibil mulțimei, frământată și așa de atâtea nevoi. Ne gândim, însă, și la ga-zetele românești cinstite, cari luptă de-stul de greu cu dificultățile prezente, pentru a nu i se adăuga și altele noi. Nu știu însă cum se face, că gălăgia cea mai mare, sgomotul cel mai strident pornește tocmai din tabăra celor cari găsească totdeauna mijlocul de a se aranja cu împrejurările.

Opinia publică a fost asurzită în ul-timul timp de țipetele presei din strada Sărindar, care, pe toate coloanele și cu toate literale, ni se vaită că va muri sugrumată, în foarte scurtă vreme. Vorbă să fie! Nu moare de loc... Dimpotrivă, afacerile sale merg mai bine decât oricând, teigheaua pe care o slujește plătește înainte, și dacă e vorba de scumpirea hârtiei, preludiul ni se și anunță, pricepuții negustori se pregătesc să mărească prețul gazetelor până la patru lei.

Să nu ne înduioșăm, prin urmare, de cei cari vor suferi cei din urmă pe urma crizei tiparului. Pentru că, să ne înțelegem, ni s'ar părea foarte ridicol, ca pornind întru apărarea culturii românești, să ne pomenim că d. Albert Honigman e singurul ei reprezentant legitim...